

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Шишкіна В. І.
стосовно Рішення Конституційного Суду України
у справі за конституційним зверненням громадянина
Шаповалова Олексія Леонідовича щодо офіційного тлумачення поло-
жень пункту 20 частини першої статті 106, частини першої статті 111¹³
Господарського процесуального кодексу України
у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129
Конституції України

Конституційний Суд України у Рішенні від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 (далі — Рішення) дав офіційне тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 106, частини першої статті 111¹³ Господарського процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Керуючись статтею 64 Закону України «Про Конституційний Суд України», висловлюю окрему думку щодо порядку прийняття до провадження конституційного звернення громадянина Шаповалова О. Л., процедури розгляду справи і ухвалення Рішення.

Вирішуючи питання щодо офіційного тлумачення вказаних положень Господарського процесуального кодексу України за конституційним зверненням громадянина Шаповалова О. Л., яке надійшло недержавною мовою, Конституційний Суд України відкрив конституційне провадження всупереч положенням Конституції України і законів України.

Згідно з Конституцією України як державоутворюючого акта Українського народу державною мовою в Україні є українська мова; держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України (частини перша, друга статті 10). Зазначена стаття Основного Закону України міститься у розділі I «Загальні засади», положення якого встановлюють стрижневі елементи суспільного ладу Українського народу і конституційного устрою Української держави, тобто доктринальні положення державотворення.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про Конституційний Суд України» завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України. Саме тому зміст рішень Конституційного Суду України і його правові позиції мають бути

спрямовані на неухильне дотримання духу і букви нормативних положень Конституції України і її державотворчої доктрини, відображеної у преамбулі. Це стосується, зокрема, статусу і ролі української мови як мови державоутворюючої нації.

Конституційний Суд України у пункті 3 мотивувальної частини Рішення від 14 грудня 1999 року № 10-рп/99 заклав концептуально-правові позиції, за якими:

— під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя (абзац перший);

— Конституцією України статус державної мови надано українській мові (частина перша статті 10), що повністю відповідає державотворчій ролі української нації, що зазначено в преамбулі Конституції України, нації, яка історично проживає на території України, складає абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі (абзац другий);

— положення про українську мову як державну міститься у розділі I «Загальні засади» Конституції України, який закріплює основи конституційного ладу в Україні; поняття державної мови є складовою більш широкого за змістом та обсягом конституційного поняття «конституційний лад» (абзац третій);

— публічними сферами, в яких застосовується державна мова, охоплюються насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо); до сфер застосування державної мови можуть бути віднесені також інші сфери, які відповідно до частини п'ятої статті 10 та пункту 4 частини першої статті 92 Конституції України визначаються законами (абзац четвертий);

— до сфер застосування державної мови, зокрема, належать: розгляд звернень громадян, діяльність Збройних Сил України; видання друкованої продукції, призначеної для службового та ужиткового користування, що розповсюджується через державні підприємства, установи і організації (бланки, форми, квитанції, квитки, посвідчення, дипломи тощо); висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації; оформлення митних документів тощо (перше речення абзацу п'ятого);

— положення Конституції України зобов'язують застосовувати державну — українську мову як мову офіційного спілкування посадових і службових осіб при виконанні ними службових обов'язків, в роботі і в діловодстві тощо органів державної влади, представницького та інших органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування (абзац одинадцятий).

Наведені приписи Конституційного Суду України за своєю правовою природою є непорушними, а їх зміст є невичерпним. Ними повинні керуватися, зокрема: законодавчий орган під час прийняття законів та інших правових актів; державні органи і посадовці в їх нормотворенні; суди під час розгляду справ і ухваленні судових рішень.

Крім того, положення частини першої статті 12 Закону України «Про судострій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI імперативно вказують, що судочинство і діловодство в судах України провадиться державною мовою.

Прийняття звернення як підстави для відкриття конституційного провадження є складовою процедури судочинства.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 150 Конституції України, статті 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» коло суб'єктів права на конституційне звернення є необмеженим, тобто будь-яка особа, незалежно від місця проживання, громадянства та інших об'єктивних чи суб'єктивних обставин тощо, може звернутися до Конституційного Суду України з клопотанням про офіційне тлумачення положень Конституції України і законів України. Якщо в абсолюті зважати на методологічну настанову, що всі фізичні і юридичні особи мають однакові права (рівноправні), то іншим особам, які забажають звернутися до судів України недержавною мовою, також має бути надане право надсилати звернення мовою їхнього повсякденного спілкування. Такий підхід відкриває (провокує) можливість подавати конституційні звернення до Конституційного Суду України будь-якими мовами, якими спілкуються різні етноси, що становлять населення всієї планети Земля.

Виходячи із зазначеного можна констатувати, що для носіїв інших мов, крім державної, якими вони послуговуються для суспільної комунікації, як для громадян України, так і для іноземців або осіб без громадянства, не може бути винятків при офіційних зверненнях до державних установ, зокрема до судів. Надання пріоритету будь-якій із недержавних мов у порівнянні з іншими недержавними мовами буде підтвердженням нерівноправності між суб'єктами звернень до судів чи інших державних органів.

Крім того, конституційне звернення громадянина Шаповалова О. Л., яке викладене недержавною мовою з наведенням положень законодавчих актів України не мовою оригіналу, є підставою для неправильного розуміння вимог суб'єкта звернення та його інтерпретації правових норм внаслідок довільного перекладу, що може призвести до помилкового офіційного роз'яснення Конституційним Судом України відповідних правових норм.

Розглядаючи зазначене клопотання, Конституційний Суд України мав би неухильно дотримуватися покладеного на нього статтею 2 Закону України «Про Конституційний Суд України» завдання щодо гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави.

Суддя Конституційного Суду України

В. ШИШКІН